

спеціального зв'язку та захисту інформації України. Як розпізнати фейк? CERT-UA. URL: <https://cert.gov.ua/recommendation/30>.

6. Миронюк О. Дезінформація: як розпізнати та боротися. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. URL: <https://law.chnu.edu.ua/dezinformatsiia-yak-rozpoznavaty-ta-borotysia/>.

Куций Роман Володимирович,

заступник начальника відділу
кримінального аналізу Головного
управління Національної поліції
в Івано-Франківській області,
кандидат юридичних наук;

Черній Андрій Ігорович,

старший інспектор з особливих доручень
відділу кримінального аналізу
Головного управління Національної
поліції в Івано-Франківській області

АНАЛІТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ВИСНОВОК ЕКСПЕРТА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: МЕЖІ ДОКАЗОВОГО ВИКОРИСТАННЯ

У кримінальних провадженнях дедалі частіше використовуються результати кримінального аналізу, аналітичні продукти, матеріали OSINT, цифрові сліди, схеми зв'язків, таблиці та узагальнення великих масивів даних. Такі матеріали допомагають формувати слідчі версії, планувати слідчі (розшукові) дії та виявляти зв'язки між особами, подіями й об'єктами. Водночас практична корисність аналітичного дослідження не означає, що воно автоматично набуває статусу процесуального джерела доказів або може замінити висновок судового експерта.

Проблемність теми полягає в тому, що аналітичне дослідження іноді сприймається як матеріал, який самостійно підтверджує обставини кримінального правопорушення. Такий підхід є ризикованим, оскільки КПК України у ст. 84 прямо визначає процесуальні джерела доказів: показання, речові докази, документи та висновки експертів [1]. Аналітичне дослідження або аналітичний продукт у цьому переліку як окреме джерело доказів не зазначені.

Метою даних тез є визначення процесуальних меж використання аналітичного дослідження у кримінальному провадженні, з'ясування його відмінності від висновку експерта, а також аналіз судової практики та міжнародного досвіду щодо використання аналітичних і цифрових матеріалів.

Для виконання поставленої мети сформульовано такі основні завдання: розмежувати правову природу аналітичного дослідження та висновку експерта; визначити відмінності кримінального аналітика і судового експерта як суб'єктів кримінального процесу; проаналізувати судову практику щодо використання аналітичних продуктів, висновків спеціалістів та цифрових матеріалів; окреслити міжнародні підходи до використання аналітичної і відкритої цифрової інформації.

Відповідно до відомчих підходів аналітичний продукт є формалізованим результатом кримінального аналізу, що містить висновки, пропозиції або рекомендації для виконання завдань, сформованих ініціатором кримінального аналізу [2]. Методичні рекомендації Національної поліції України також визначають аналітичний продукт як результат проведення кримінального аналізу та відносять до його видів аналітичний звіт, дос'є, профіль, аналітичне орієнтування, довідки, інформаційні зведення й аналітичні огляди [3]. Отже, його первинне призначення є інформаційно-аналітичним, а не експертно-доказовим.

На відміну від цього, висновок експерта має чітко визначену процесуальну природу. КПК України відносить висновок експерта до процесуальних джерел доказів [1]. Стаття 101 КПК України передбачає, що висновок експерта є докладним описом проведених експертом досліджень і зроблених за їх результатами висновків, а Закон України «Про судову експертизу» визначає судову експертизу як дослідження на основі спеціальних знань об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду [4].

Ключова відмінність між аналітичним дослідженням і висновком експерта полягає не лише у назві документа. Судовий експерт діє у спеціальному процесуальному статусі, проводить експертне дослідження, відповідає на поставлені процесуальні питання, несе передбачену законом відповідальність та надає висновок, який КПК прямо визнає джерелом доказів. Кримінальний аналітик, навпаки, здійснює інформаційно-аналітичну роботу: структурує наявні дані, виявляє зв'язки, формує узагальнення, готує

схеми, досьє або аналітичні звіти. Він не встановлює юридичний факт замість суду і не підмінє експерта.

Кримінальний аналітик може набувати процесуального значення передусім тоді, коли залучається як спеціаліст. Стаття 71 КПК України визначає спеціаліста як особу, яка володіє спеціальними знаннями і може надавати консультації, пояснення, довідки, висновки та інші документи, а також технічну допомогу під час процесуальних дій [1]. Однак такий статус не тотожний статусу судового експерта. Висновок спеціаліста може мати інше процесуальне значення, а у кримінальному провадженні щодо злочинів не повинен механічно ототожнюватися з висновком експерта.

Судова практика підтверджує необхідність такого розмежування. У постанові Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 24.06.2025 у справі № 172/1310/23 суд підкреслив, що жодні аналітичні довідки чи висновки експертів не можуть замінити узгоджене податкове повідомлення-рішення, оскільки саме воно має значення для виникнення відповідного податкового обов'язку [5]. Хоча ця справа стосувалася ухилення від сплати податків, її логіка є важливою і для ширшої теми: аналітичний матеріал не може підмінити первинний юридично значущий документ або належне процесуальне джерело доказів.

Ще виразніше ця позиція проявилася у вироку Луцького міськрайонного суду Волинської області від 19.11.2025 у справі № 161/4842/25. Суд прямо аналізував аналітичний продукт, висновок аналітика та висновок аналітичного дослідження і дійшов висновку, що аналітичне дослідження та його висновок не можуть бути процесуальним джерелом доказів у кримінальному провадженні щодо злочинів. Відповідні матеріали було визнано недопустимими доказами [6]. Цей приклад є особливо важливим, оскільки він безпосередньо стосується співвідношення аналітичного продукту, висновку спеціаліста та доказів у провадженні щодо злочину.

Водночас ухвали слідчих суддів свідчать, що аналітичний продукт часто використовується як підстава для ініціювання або обґрунтування окремих процесуальних дій. Наприклад, в ухвалі Святошинського районного суду м. Києва від 05.03.2026 у справі № 759/5407/26 зазначено, що підставою для внесення відомостей до ЄРДР став аналітичний продукт, після чого суд надав дозвіл на

тимчасовий доступ до речей і документів [7]. Аналогічно в ухвалі Київського районного суду м. Одеси від 13.05.2025 у справі № 947/10477/25 сторона захисту звертала увагу, що аналітичний продукт, на який посилався прокурор, не є доказом, оскільки не є експертним дослідженням [8]. Отже, на етапі досудового розслідування аналітичний продукт може виконувати орієнтуючу та організаційну функцію, але на стадії доказування він має проходити перевірку через форми, передбачені КПК України.

Окремо слід розмежовувати аналітичне дослідження та належно оформлені результати огляду цифрових джерел. У постанові ККС ВС від 21.07.2025 у справі № 201/11849/23 суд визнав допустимими протоколи оглядів інтернет-сторінок і телеграм-каналів з додатками, у яких за допомогою скріншотів, друку та запису на технічні носії було зафіксовано зміст інформації [9]. Ця практика не означає, що OSINT-аналітика сама по собі є доказом. Навпаки, вона підтверджує, що процесуального значення набуває саме належна фіксація інформації у формі протоколу огляду та додатків до нього.

Міжнародний досвід також виходить із потреби розмежування аналітичної роботи і доказового використання її результатів. Протокол Берклі щодо цифрових відкритих розслідувань наголошує на необхідності ідентифікації, збирання, збереження, перевірки, аналізу та презентації цифрової відкритої інформації відповідно до професійних стандартів [10]. Це означає, що інформація з відкритих джерел може бути корисною для розслідування і суду, однак лише за умови документованості, відтворюваності, прозорості методики та збереження первинних цифрових даних.

У праві США експертне свідчення за Rule 702 Federal Rules of Evidence допускається лише тоді, коли особа є кваліфікованою як експерт, її спеціальні знання допомагають суду або присяжним, висновок ґрунтується на достатніх фактах чи даних, а також є продуктом надійних принципів і методів, належно застосованих до обставин справи [11]. Такий підхід демонструє загальний міжнародний стандарт: аналітичне узагальнення не прирівнюється до експертного доказу без перевірки кваліфікації суб'єкта, методології, джерел даних і надійності висновків.

Практика Європолу також демонструє, що стратегічні аналітичні продукти, зокрема SOCTA та IOCTA, використовуються для оцінки загроз, визначення пріоритетів і спрямування

правоохоронної діяльності, а не як заміна доказів у конкретному кримінальному провадженні [12]. Отже, міжнародний підхід підтверджує: аналітичний продукт може бути важливим інструментом управління розслідуванням, але його доказове значення залежить від процедурної форми і можливості перевірки.

Аналітичне дослідження не може автоматично бути джерелом доказів у кримінальному провадженні, оскільки КПК України не виділяє його як окреме процесуальне джерело доказів. Його результати можуть мати значення як орієнтуюча інформація, документ, додаток до протоколу або матеріал спеціаліста лише за умови належного процесуального оформлення, перевірки джерел, встановлення походження даних і долучення до матеріалів провадження у спосіб, передбачений законом.

Висновок експерта відрізняється від аналітичного дослідження процесуальним статусом суб'єкта, підставами проведення, відповідальністю, методикою, предметом дослідження та прямим визнанням КПК України як процесуального джерела доказів. Кримінальний аналітик може суттєво посилювати якість розслідування, але його діяльність не повинна підміняти судову експертизу, протокол слідчої дії або первинне джерело фактичних даних.

Судова практика демонструє два взаємодоповнюючі підходи: по-перше, аналітичні продукти та висновки аналітичних досліджень не можуть самі по собі підтверджувати обставини, що підлягають доказуванню у провадженнях щодо злочинів; по-друге, цифрова інформація, зібрана або виявлена внаслідок аналітичної роботи, може набути доказового значення після належного процесуального закріплення, зокрема у протоколі огляду з відповідними додатками. Саме це має бути базовою межею між аналітикою як інструментом розслідування і доказом як процесуальною категорією.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4651-17>.
2. Наказ МВС України від 26.12.2023 № 1071. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0068-24>.
3. Методичні рекомендації щодо організації та проведення кримінального аналізу підрозділами Національної поліції України від 26.05.2021 № 6516/01/33-2021.

4. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 № 4038-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4038-12>.

5. Постанова ККС ВС від 24.06.2025 у справі № 172/1310/23, провадження № 51-1920км25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/128488905>

2. Вирок Луцького міськрайонного суду Волинської області від 19.11.2025 у справі № 161/4842/25. URL: <https://youcontrol.com.ua/catalog/court-document/131971280/>

3. Ухвала Святошинського районного суду м. Києва від 05.03.2026 у справі № 759/5407/26. URL: <https://kmp.ua/uk/documents/decision-of-the-svyatoshynskiyi-district-court-of-kyiv-as-of-march-05-2026-in-case-no-759-5407-26/>.

4. Ухвала Київського районного суду м. Одеси від 13.05.2025 у справі № 947/10477/25. URL: <https://youcontrol.com.ua/catalog/court-document/127482585/>.

5. Постанова ККС ВС від 21.07.2025 у справі № 201/11849/23, провадження № 51-584км25. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/129086893>.

6. Berkeley Protocol on Digital Open Source Investigations. United Nations, 2022. URL: https://www.ohchr.org/sites/default/files/2024-01/OHCHR_BerkeleyProtocol.pdf.

7. Federal Rules of Evidence. Rule 702. Testimony by Expert Witnesses. URL: https://www.uscourts.gov/sites/default/files/2025-02/federal-rules-of-evidence-dec-1-2024_0.pdf.

8. Strategic Analysis / Europol. URL: <https://www.europol.europa.eu/how-we-work/services-support/strategic-analysis>.

Литвин Дмитро Олександрович,
начальник Управління кримінального
аналізу Головного управління
Національної поліції в Київській області

РОЗВИТОК СУЧАСНИХ СИСТЕМ ВІДЕОСПОСТЕРЕЖЕННЯ ТА ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

Нині в інформатизованому суспільстві для ефективної протидії злочинності правоохоронним органам уже недостатньо лише володіти інформацією, її вже потрібно вміти якісно збирати, зіставляти та інтерпретувати з метою проведення оцінювання, прогнозування, створення аналітичних висновків та